

Torras i Bages al cap de 100 anys

El 7 de febrer de 1916, ara fa cent anys, morí a Vic el bisbe Josep Torras i Bages, l'home d'església que va marcar el catalanisme conservador des de la dècada de 1880 fins a gairebé els anys republicans. Torras, un conservador contemporani de Marx, Mill, Kierkegaard o Nietzsche, intentà una adaptació *sui generis* de l'Església a una modernitat que detestava. Sense ell, figures com Cambó o Jordi Pujol resulten incomprensibles.

Amb 'La tradició catalana' va intentar que catalanisme i Església s'identifiquessin de manera inseparable i gairebé aconseguí que desaparegués el catalanisme laic i republicà. Avui, però, Torras i Bages és poc més que una estació de Metro a Barcelona.

Reportatge de Ramon Alcoberro

Si algú va marcar el pensament conservador a Catalunya en la primera meitat del segle passat, aquest fou indubtablement Josep Torras i Bages. La influència política del pensament del bisbe de Vic perdurà fins després de la Guerra Civil en el Grup Torras i Bages (1945-1952) que incloïa el futur beat Pere Tarrés com a president, i personalitats com el monjo benedictí Hilari Ragner, Leopold Rodés, Jordi Pujol, Raimon Galí, Josep Mª Ainaud de Lasarte, l'ideòleg democratacristià Maurici Serrahima i el futur líder socialista i president del Parlament Joan Raventós. Avui, però, Torras i Bages quasi ha desaparegut com a referent intel·lectual de l'Església catalana i els neocons catalans l'ignoren, igual com desconeixen absolutament el tomisme i els pensadors tradicionalistes en general.

Des que l'any 1991 el bisbe Guix (de Vic!), en el pròleg al llibre *El pensament de Torras i Bages* d'Oriol Colomer, gosà retreure a Torras que "no era profètic" i que "molts dels seus punts de vista ja han estat superats", l'Església catalana ha fet un esforç quasi indissimulat per passar plana de les diverses formulacions del viguetanisme polític

pairalista. Qui llegeix avui *La tradició catalana*, el llibre que intentà soldar per sempre catolicisme i catalanisme? Només l'estètica (imprescindible per entendre, per exemple, l'obra de Gaudí) sembla interessar encara avui els estudiosos de Torras. El concepte mateix de *seny* català que dóna sentit a l'obra de Torras està cada cop més devaluat.

És just que avui se li retregui el seu conservadorisme, però hauria de quedar clar que Torras no fou de cap manera un integrista. El combat de Torras amb l'integritisme, i molt especialment, amb les posicions que al seu temps va defensar el sacerdot sabadellenc Fèlix Sardà i Salvany, autor de l'inefable *El liberalismo es pecado* (1884), és tan o més important que el que el va enfrontar al progressisme polític i laic de Valentí Almirall i el *Diari Català*.

Torras i Bages fou un neotomista, amarat de les posicions psicologistes del seu mestre Xavier Llorens i Barba (1820-1872), el catedràtic barceloní que empeltà la teoria del sentit comú (la famosa "filosofia escociana") a Catalunya i fou l'iniciador de la filosofia catalana moderna. Evidentment, el ressò de la filosofia escocesa (Hamilton, Reid)

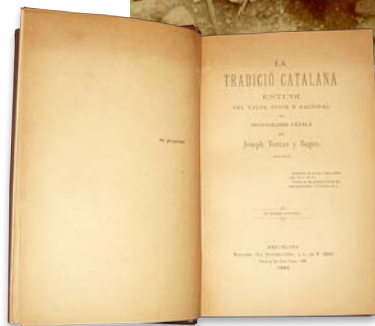
li arribà molt de segona mà a través de França i, molt especialment el rebé de Taine, que Torras coneixia bé. La Catalunya de Torras és rural i ruralista, El Romancer popular de la terra catalana de Marià Aguiló i el *Cançoner popular* d'Aureli Capmany (l'avi de la novel·lista Maria Aurèlia Capmany) li fornien una imatge "pagesívola" del país idealitzada fins a l'infantilisme, que potser li era útil per intentar crear uns referents simbòlics, però que fou del tot incapaç de comprendre la societat industrial. Torres no deixà mai de ser un pairalista, convençut que, com vol la dita, els costums arrelen més que els roures i que la modernitat portava bàsicament degradació moral.

Des de la Ciutat dels Sants (encara avui més del 40% dels solaris del nucli antic de Vic són propietat de l'Església), Torras exercí un magisteri ideològic que pretenia superar el carlisme i alhora barrar el pas als federalistes republicans. Convé no oblidar que la formació de Torras fou jurídica i que, si alguna cosa és òbvia en els seus escrits, és el profund menyspreu que sentia pels místics quan s'apartaven de la pura estèrica. No fou, però, un elitista i com a bon romàntic creia en un poble senzill, moralment bo. Per al bisbe la funció de les classes dirigents (i encara més de l'Església) era guiar un poble senzill, inculte i enganyat per positivistes, maçons i altres modernistes perillosos. Cregué (de debò!) que el problema social es resolvia amb la caritat, però mai no s'enganyà a si mateix i encara menys mai va negar que la causa dels conflictes tenia una base econòmica.

Els enemics de Torras són els "lliurepensadors" que al seu moment eren representats pel federalisme i, sobretot, la "maçoneria", un autèntic espantall (la Bèstia, li diu textualment!) contra la qual dedicà un opuscle, *Què és la maçoneria?*, i la pastoral *De la nostra filiació*. Per al bisbe, "la secta maçònica (...) és la més radical de totes les heretgies que mai hi ha hagut", perquè "destrueix clarament la substancialitat del principi espiritual de l'home".

Però aquesta crítica és exactament el ressò de les posicions expressades pel papa Lleó XIII a l'encíclica *Humanus genus* i frases similars les van escriure tots els bisbes del seu temps. D'altra banda, l'odi era mutu. Durant la Guerra Civil, la catedral de Vic va ser cremada pels faistes (21 de juliol de 1936) i una delegació maçònica vinguda expressament de Barcelona el dia 3 d'agost profanà el sepulcre del bisbe, ruixant amb gasolina les despulles de Torras fins a reduir-les a cendres. El món és així de bèstia en qualsevol cas.

L'alternativa de Torras és clara: "la religió, la família i la propietat" són el baluard contra la modernitat, l'individualisme i el socialisme que

DESPULLES CREMADES.

Torras i Bages odiava els maçons i el sentiment era mutu. El 19 d'agost de 1936 una delegació maçònica viatjà de Barcelona a Vic per ruixar amb gasolina les despulles del bisbe i reduir-les a cendres.

destrueix la tradició i fa inviable l'harmonia i la moralitat. Torras creia en una Arcàdia agrària i benpensant, regida per la tradició i de tot oposada al terrabastall que en *La Tradició catalana* va descriure com: "La tendència anomenada avui naturalista [que] (...) viu i prospera la fetor de les clavegueres". Adversari de la "corrosiva filosofia germànica" (Kant) i del "filosofisme madrileny" (els krausistes), Torras defensà que "tota qüestió moral i de justícia, la família, la propietat i l'autoritat, ha de resoldre's en un últim terme, pel Decàleg" (L'elevació del poble). En la filosofia política de Torras hi ha tres elements, l'etern, immòbil i natural (*La llei eterna*), l'element regional (també natural, però històric) i estats d'opinió canviant, les situacions concretes. Política seria, en conseqüència, l'acord entre aquests tres elements –i no cap atribut de l'Estat com defensaria qualsevol teoria actual.

És obvi que el pensament de Torras té una difícil traducció a termes contemporanis. La modernitat es defineix tota ella en termes republicanes, kantians i liberals detestats pel bisbe de Vic. Però →

➤ PARAULES DE TORRAS

Alguns temes centrals en el pensament del bisbe de Vic en els seus propis mots. Antologia d'urgència.

Absolutisme: *Renaixement, monarquia absoluta i revolució són tres graus, tres situacions distintes d'un mateix esperit; això és, l'extermi de la franca vida popular. Consideracions sociològiques sobre el regionalisme.*

Bisbes, però catalans: *Deurà procurar-se que a Catalunya (...) hagin de ser catalans els qui exerceixin jurisdicció eclesiàstica, pròpia o delegada, com també els obtentors de dignitats i prebendes. Esmena a la disposició transitòria de la Base I – Bases de Manresa.*

Catalunya i l'Església: *Catalunya i l'Església són dos coses en el passat de la nostra terra que és impossible destriar. Són dos ingredients que lligaran tan bé fins a formar la pàtria. I si algú volgués renegar de l'Església, no dubti que, al mateix temps, hauria de renegar de la pàtria. La tradició catalana.*

Conservadorisme: *Les coses s'han de conservar en son estat natural, tretes d'ell prompte degeneren: plantes i animals ens convencen d'aquesta veritat i de la necessitat d'una constant renovació si no es vol arribar a la mesquinesa de l'espècie. Consideracions sociològiques sobre el regionalisme.*

Edat Mitjana: *D'entre totes les èpoques de la història humana la que més pot ésser anomenada època regionalista per excel·lència és l'Edat Mitjana. Fou temps d'una gran varietat i d'una admirable unitat; unitat en lo substancial i varietat en lo accidental; l'autoritat fou ungida i declarada espècie de sacerdoti. La tradició catalana.*

Escriure: *(...) encara que sento la delectació de la literatura, mai he conreat les lletres per les lletres; sempre hi sóc cercant un fi pràctic; sempre han sigut la Fe i la Pàtria les que m'han posat la ploma als dits. En Rocabertí i en Bossuet.*

Catedral de Vic

Escola: *L'escola sense Déu és una escola antihumana. Als veïns de Vilafranca del Penedès.*

Krausisme: *(...) gairebé tots a Espanya seguiren la fantàstica i corrosiva filosofia germànica, mes els nostres ens ensenyaren la filosofia del sentit comú. La tradició catalana.*

Maçoneria: *Per natural conseqüència, la maçoneria destrueix el sentiment de pàtria. ¿Què és aquesta sinó un conjunt de creences, de tradicions, de costums i de lleis? La maçoneria té per objecte destruir aquest sagrat conjunt. Què és la maçoneria?*

Modernitat: *La vida, fins entre els cristians, està avui materialitzada (...) Plaers i vanitats, veus aquí l'única aspiració de molts, i per això convé despertar-los i ensenyar-los la via de l'amor cristià. Exhortació pastoral a la devoció del Sagrat Cor de Jesús.*

Pàtria (1): *La pàtria no és la terra i les roques del país. (...) La pàtria és una cosa espiritual encarnada en el terreny que trepitgem, com la casa natal en què tenim posats els nostres afectes. Què és la maçoneria?*

Pàtria (2): *És la Ciutat de Déu tal com fou edificada pels decrets de l'Etern; és l'aplicació del Dret Natural dictat pel Summe Legislador de tota criatura. Consideracions sociològiques sobre el regionalisme.*

Pàtria (3): *Catalunya la va fer Déu (...) Qui pugui assaborir les nostres cançons, és a dir, qui conegui la filosofia i la poesia del nostre poble haurà de confessar que el nostre poble és enterament cristià. L'Orfeu català fou Crist. La tradició catalana.*

Regionalisme (1): *El pensament polític del regionalisme consisteix a veure si el decaïment públic de la monarquia espanyola es pot refer, més que no pas pels vincles unitius de la política, enterament desacreditada, per medi de la vida dels membres, vigoritzant els òrgans regionals sempre vius, encara que avui esmoreïts. Oposició entre l'esperit sistemàtic i el regional.*

Regionalisme (2): *Nosaltres lliguem el regionalisme al cosmopolitisme. Consideracions socials i polítiques sobre el regionalisme.*

Separatisme: *El regionalisme és el contrari del separatisme, la condició necessària de les unions permanents i felices. Consideracions socials i polítiques sobre el regionalisme.*

Socialisme: *El socialisme és la demostració ad absurdum de la inconveniència de la revolució, del caràcter antinatural i antihumà de tot absolutisme. (...) El socialisme és la darrera conseqüència de l'uniformisme o igualitarisme, que en sa substància s'identifiquen. Consideracions sociològiques sobre el regionalisme.*

→ seria un error deixar Torras i Bages en l'oblit de la història. En el que és bo bo i molt menys bo va marcar el catalanisme de dreta, defensà la llengua catalana en un moment on la deserció era el més fàcil i no fou (ni de molt!) el més reaccionari en política social i moral. De fet, els seus adversaris el consideraren sempre un "mestís", mot que a l'època designava els sacerdots disposats a algun tipus d'entesa

amb la societat liberal. Amb tota la seva ingenuïtat política hi ha un element que convindria reivindicar en l'obra de Torras i Bages. No estem en temps de "psicologia dels pobles" però en l'obra del bisbe hi ha molts elements que demostren un bon coneixement psicològic del país, misèries incloses. La seva capacitat d'atenuar l'antiliberalisme amb elements del regeneracionisme, va donar, a més, un esperit

propi, pactista i reformista, al pensament conservador català i, poc o molt, es nota encara en Jordi Pujol, per molt que avui el seu nom sigui quasi tabú, o en pensadors com Raimon Galí o Maurici Serrahima, que haurien de ser més coneguts –especialment si mai apareix una dreta catalana consistent amb la seva història. Torras i Bages, avui quasi en l'oblit, va marcar una època i té pendent una revisió. ●